

Anmälan mot en åklagare vid Åklagarmyndigheten i Stockholm med anledning av ett beslut om husrannsakan

---

Anmälan

I en anmälan till JO ifrågasatte AA den rättsliga grunden för ett beslut om husrannsakan som hade fattats av kammaråklagaren BB vid Åklagarmyndigheten i Stockholm, 9:e åklagarkammaren.

Utredningsåtgärder

Inledande åtgärder

Handlingar i Åklagarmyndighetens i Stockholm ärende C9-6-1089-01 granskades. Vid granskningen framkom bl.a. följande.

Kammaråklagaren BB upprättade den 5 november 2001 en anmälan med följande innehåll.

Under kvällen den 4 november 2001 har under olika nyhets- och sportsändningar förekommit inslag om att CC (personnummer) under sommaren 2001 i Ryssland inköpt dopningspreparat samt att hon brukat preparaten sedan hon återvänt från Ryssland. Under en intervju i Sportnytt kl. 20.30 har CC berättat att hon köpt dopningspreparat i Ryssland som hon brukat utanför Ryssland.

Vid en sammanvägning av de uppgifter som framkommit har misstanke om dopningsbrott och smugglingsbrott uppkommit.

Förundersökning inleddes 011104 kl. 21.00.

I samband med att förundersökningen inleddes beslutade BB att CC skulle hämtas till förhör samt att husrannsakan skulle företas i hennes bostad.

BB:s beslut om husrannsakan verkställdes, enligt protokoll över förrättningen, den 5 november 2001 med början kl. 01.00.

Genom ett strafföreläggande utfärdat den 12 december 2001 ålades CC att erlägga dagsböter för bl.a. dopningsbrott avseende innehav av dopningsmedel, ringa brott, begånget 2001-06-15 - 2001-06-23.

Med anledning av vad som kommit fram beslutade jag den 21 januari 2002 att inleda förundersökning om tjänstefel.

Förundersökningen

Jag beslutade den 27 februari 2002 att BB skulle delges misstanke om tjänstefel enligt följande gärningsbeskrivning.

Den 4 november 2001 förekom uppgifter i massmedia om att CC under sommaren år 2001 hade köpt dopningspreparat i Ryssland som hon brukat i ett annat land. Med anledning av dessa uppgifter beslutade kammaråklagaren BB vid Åklagarmyndigheten i Stockholm, 9:e åklagarkammaren, samma dag att inleda förundersökning angående misstanke om dopningsbrott och smugglingsbrott. Han beslutade också bl.a. att husrannsakan skulle äga rum i CC:s bostad i Lidingö kommun.

Några andra uppgifter rörande inköpet eller brukandet av dopningspreparatet än de som förekom i massmedia synes inte ha förelegat. Dessa uppgifter berättigade inte till annan slutsats än att CC kunde betraktas som skäligen misstänkt för dopningsbrott bestående i att hon någon gång under sommaren eller hösten 2001 på okänd plats innehaft och brukat dopningsmedel. Lagliga förutsättningar att företa en husrannsakan i CC:s bostad förelåg därför inte. Genom att trots detta besluta om åtgärden har BB uppsåtligt eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning åsidosatt vad som gäller för uppgiften.

Vid förhör bestred BB ansvar för brott och anförde att det, mot bakgrund av de uppgifter som CC själv hade lämnat till massmedierna, förelåg förutsättningar för husrannsakan.

Jag beslutade därefter den 26 mars 2002 att lägga ned förundersökningen.

BB bereddes sedan tillfälle att skriftligen komplettera de uppgifter som han lämnat vid förhöret, vilket han emellertid inte gjorde.

Utredningens resultat

Vid förhöret med BB anförde denne bl.a. följande.

Han anställdes som åklagare hösten 1983. Sedan år 1990 har en av hans specialiteter varit smugglingsmål och han har sedan 1996 handlagt mål om såväl narkotikasmuggling som smuggling av dopningspreparat.

Under kvällen den 4 november 2001 blev han kontaktad av en kvällstidning och fick då veta att CC hade blivit föremål för en dopningskontroll i Norge och med anledning av detta valt att offentliggöra att hon hade tagit anabola steroider. Han fick också veta att CC skulle hålla en presskonferens senare på kvällen som skulle sändas i sportnyheterna i TV. BB kontaktade därefter den person vid tullkriminalen som hade beredskap samt chefen för tullkriminalen. Sedan såg han på intervjun med CC i TV:s sportsändningar. CC berättade därvid att hon under en resa i Ryssland hade kommit till en park i Moskva där man sålde bl.a. steroider och att hon hade köpt sådana därför att hon mådde dåligt och ville gå ned i vikt. Sedan hade hon kommit hem till Sverige. Hennes träning på hösten hade inte gått bra. Hon ville skapa en förändring och hade av den anledningen tagit några kapslar eller piller. Detta var en berättelse som BB fann ”mycket svår att ta till sig”. För det första var uppgiften att CC, när hon strövade omkring i Moskva, skulle hamna i en park där man sålde steroider inte så övertygande. Det var vidare motsägelsefullt att hon skulle köpa steroider för att gå ned i vikt, eftersom man tar steroider för att öka fettproduktionen i kroppen. För det tredje hade BB mycket svårt att tro att CC

skulle ha tagit tre tabletter för att skapa en förändring, eftersom man tar steroider i kurer enligt ett ganska strikt schema.

Efter att ha tittat på intervjuerna i TV hade BB på nytt kontakt med chefen för tullkriminalen med vilken han diskuterade den uppkomna situationen. De ansåg båda att det förelåg misstanke om ”ett konkret brott; ett smugglingsbrott och ett innehav och ett bruk”. De ansåg att det mycket väl kunde vara så att CC av olika skäl förringade saken. Hennes berättelse framstod inte som frivillig utan snarare som föranledd av att hon hade genomgått ett dopningstest med dopningsmedel i kroppen.

Enligt BB:s erfarenhet brukar nyttjare av anabola steroider skriva upp vilka kurer som de tar i kurscheman. Det är nämligen vanligt att de inte bara tar ett preparat utan flera. Därför är kurscheman som man kan hitta hemma hos missbrukare av dopningsmedel ett tydligt tecken på att det förekommer dopningsmissbruk. Med vetskap om detta ansåg han det angeläget att göra husrannsakan. Normalt hade man väntat till dagen därpå. Paret CC och DD befann sig i Malmö eller Köpenhamn och han utgick från att de skulle åka hem. Eftersom massmedia vid denna tidpunkt hade fått vetskap om att åklagare och tull var involverade bedömde han att det fanns en risk att eventuella spår av tidigare missbruk av dopningsmedel kunde komma att undanröjas. Ungefär kl. 20.45 hade han kontakt med tullen på Arlanda och fick besked om att paret CC och DD inte hade syns till där. Det fanns en möjlighet att paret reste med bil från Köpenhamn och skulle komma hem mitt i natten. Av den anledningen fattade han kl. 21.00 beslut om att inleda förundersökning avseende dopningsbrott och smugglingsbrott, om hämtning till förhör samt, för att säkerställa förverkande- och bevisbeslag, att husrannsakan skulle äga rum i CC:s bostad. Att husrannsakan gjordes på natten hade den positiva effekten att den inte väckte onödig uppmärksamhet.

Misstanken om smugglingsbrott grundade sig således på de intervjuer som sänts i TV om att CC hade gjort inköp i Ryssland och att hon sedan kom till Sverige innan hon började träna i Norge. Eftersom CC själv hade berättat att hon köpt dopningspreparat i Ryssland som hon tagit i Sverige och BB, i likhet med tullkriminalen, inte uppfattade hennes förklaring om hur hon brukat preparatet som sanningsenlig, ansåg han att det förelåg skälig misstanke om brott. Hans kunskaper och tidigare erfarenhet på området var av stor betydelse för denna bedömning.

Såvitt gällde det strafföreläggande som utfärdades den 12 december 2001 uppgav BB att tiden för brottet, avseende innehav av dopningsmedel, av misstag hade blivit felaktigt angiven till 2001-06-15 - 2001-06-23 i stället för rätteligen 2001-06-15 - 2001-10-23.

Bedömning

Beslutet om husrannsakan

Av utredningen framgår att BB den 4 november 2001 beslutade att inleda förundersökning rörande misstanke om dopningsbrott och smugglingsbrott samt att husrannsakan skulle äga rum i CC:s bostad.

Syntetiska anabola steroider får, enligt 1 § och 2 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel, inte införas i landet, innehas eller brukas annat än för medicinskt eller vetenskapligt ändamål. Den som uppsåtligen innehar eller brukar dopningsmedel skall, enligt 3 § samma lag, dömas för dopningsbrott till fängelse i högst två år. Om brottet med hänsyn till mängden dopningsmedel samt övriga omständigheter är att anse som ringa, är påföljden böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som, i samband med införsel till landet av en vara som omfattas av ett särskilt föreskrivet förbud mot eller villkor för införsel, uppsåtligen bryter mot förbudet eller villkoret genom att underlåta att anmäla varan till tullbehandling, döms, enligt 3 § första stycket lagen (2000:1225) om straff för smuggling, till böter eller fängelse i högst två år. Om brottet är att anse som ringa döms enligt 4 § till penningböter.

Bestämmelser om husrannsakan finns i 28 kap. rättegångsbalken (RB). Enligt 1 § får husrannsakan företas hos någon som är skäligen misstänkt för ett brott på vilket fängelse kan följa för eftersökande av föremål som är underkastat beslag eller för utrönande av omständighet som kan ha betydelse för utredning om brottet. Av 3 a § följer att husrannsakan får beslutas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse. I 6 § föreskrivs att husrannsakan inte utan särskilt skäl får verkställas mellan kl. 21.00 och kl. 06.00.

För att en person skall anses vara skäligen misstänkt för ett brott krävs att det föreligger konkreta omständigheter som med viss styrka talar för att personen i fråga har begått den gärning som misstanken avser (se t.ex. JO 1992/93 s. 204 och 1993/94 s. 101).

Eftersom en grundläggande förutsättning för ett beslut om husrannsakan är att det skall förekomma anledning att ett brott har begåtts, får syftet med en husrannsakan inte vara att upptäcka brott. Inte heller får husrannsakan företas som en allmän kontrollåtgärd genom vilken undersöks om den som misstänks för ett visst brott har gjort sig skyldig till en mer omfattande brottslighet än som kan antas på de föreliggande omständigheterna (jfr Fitger, Rättegångsbalken del 2, s. 28:5).

Vid tidpunkten för mitt beslut att inleda förundersökning gav utredningen vid handen att det underlag som BB hade när han fattade beslutet om husrannsakan utgjordes endast av de uppgifter som framgick av den av honom upprättade anmälan. Dessa uppgifter berättigade emellertid inte till någon längre gående slutsats än att CC kunde misstänkas för att någon gång under sommaren eller hösten 2001 på okänd plats ha innehaft och brukat dopningsmedel. Detta var uppenbarligen inte tillräckligt för att grunda en skäligen misstanke om smugglingsbrott. De i anmälan antecknade uppgifterna var vidare så vaga beträffande såväl det brottsliga handlandet som tid och plats för brottet att de inte kunde utgöra underlag för ett rimligt välgrundat antagande att något stod att vinna i brottsutredningen genom en husrannsakan i CC:s bostad. Beslutet om husrannsakan framstod mot denna bakgrund inte som en åtgärd för att utreda ett begånget brott utan som ett förfarande som syftade till att upptäcka brott.

Under förhöret med BB framkom emellertid att han grundade sitt beslut även på andra omständigheter än dem som handlingarna utvisade. Enligt BB hade CC vid den TV-sända presskonferensen uppgett att hon, efter det att hon förvärvat steroiderna, hade återvänt till Sverige. Han redogjorde också för omständigheter som enligt hans uppfattning medförde att CC:s uppgifter om hur hon hade kommit över steroiderna och om den begränsade kvantitet som hon förvärvat och brukat inte framstod som sanningsenliga. På grundval av sina yrkesmässiga kunskaper om och tidigare erfarenheter av dopningsbrott gjorde han den bedömningen att det var angeläget med en husrannsakan hos CC för att säkerställa förverkande- och bevisbeslag.

Det kan således konstateras att BB:s beslut om husrannsakan grundades på ett antagande att CC hade gjort sig skyldig till brott i betydligt större omfattning än vad hon hade uppgett i TV-intervjun. Det framgår vidare att BB byggde denna uppfattning på sin allmänna kunskap om beteendet hos missbrukare av dopningsmedel och inte på några konkreta omständigheter hänförliga till det aktuella fallet. Av vad som har sagts i det föregående om de överväganden som bör föregå ett beslut om husrannsakan följer därför att det rättsenliga i BB:s beslut kan ifrågasättas. Frågorna om det i ett visst fall föreligger skälig misstanke om brott och tillräckliga skäl för en husrannsakan är emellertid av den arten att de lämnar ett betydande utrymme för olika uppfattningar. Det måste i sådana fall vara fråga om relativt allvarliga felbedömningar för att straffansvar skall inträda (jfr NJA 1990 s. 542). Jag anser mig mot denna bakgrund och med hänsyn till vad som framkommit under förundersökningen inte kunna hävda att BB genom att fatta beslutet om husrannsakan hos CC gjort sig skyldig till straffbart tjänstefel. Jag har av detta skäl beslutat att lägga ned förundersökningen, och jag finner inte heller anledning att vidta någon annan åtgärd med anledning av det inträffade.

Med hänsyn till vad BB uppgett om skälen för valet av tidpunkt för genomförandet av husrannsakan hos CC saknar jag anledning att göra något uttalande i den delen.

Jag vill med anledning av vad som förevarit avslutningsvis framhålla det angelägna i att den som fattar ett beslut om ett straffprocessuellt tvångsmedel på ett tydligt sätt dokumenterar grunderna för beslutet.

Straffföreläggandet

Jag utgår från att den felaktiga datumangivelsen i det utfärdade straffföreläggandet har sin grund i ett rent förbiseende från BB:s sida. Det kan emellertid konstateras att han inte har iakttagit erforderlig noggrannhet vid avfattandet av straffföreläggandet.

Vad som i övrigt förekommit i ärendet ger inte anledning till något uttalande eller någon annan åtgärd från min sida.

Ärendet avslutas.